

UITGAVE VAN STICHTING HISTORISCHE SOCIËTEIT ENSCHEDE-LONNEKER

▲ *Wethouder Jeroen Hatenboer.*

Joods monument Molenstraat onthuld

De Molenstraat is een monument rijker. Op de laatste zondag van november is op de hoek van de Nieuwe Schoolweg - Molenstraat een zuil onthuld ter herinnering aan de Joodse begraafplaats die daar tot 1841 in gebruik is geweest. De plaatsing van het monument was een initiatief van de SHSEL. De begraafplaats is na de Tweede Wereldoorlog geruimd om plaats te maken voor het steeds drukker wordende verkeer.

Het zuiltje is gemaakt naar een ontwerp van architect Sake de Boer, ook restauratiearchitect van de Enschedese synago-

ge. Steenhouwer Jan Zwiggelaar heeft het gehouwen van ruw zandsteen en op de zijkanten Davidssterren aangebracht.

Een gegraveerd plaatje laat zien hoe de oudste Joodse begraafplaats van de stad er destijds uitzag. In de bestrating rond het monument is ook een Davidsster te zien.

John Richard Meijer sprak namens de Joodse gemeente en legde symbolisch een steen op het monument. Wethouder Jeroen Hatenboer voerde namens de gemeente het woord en Kor Feringa sprak namens de Historische Sociëteit. Het monument staat vlakbij een wigboldpaal, ooit de grens van de stad en wordt opgenomen in de route langs de wigboldpalen in Enschede.

Sociëteitsavonden

Voor zo ver bekend het programma voor de thema-avonden 2016-2017 (sociëteitsavonden).

- ▶ **16 december:** Jan Bark over midwinterfeesten.
- ▶ **20 januari:** Jan van der Geest vertoont films, o.a. over de Dinkel.
- ▶ **17 februari:** Gavin Williams, van ADC Archeoprojecten in Amersfoort, over de opgravingen rond de Plechelmuskerk in Oldenzaal.
- ▶ **17 maart:** (dialectmaand): Harry Nijhuis over Twents taalgebruik en gezegden met een agrarische en textielachtergrond.
- ▶ **21 april:** jaarvergadering en quiz over Enschedese gebouwen.
- ▶ **19 mei:** nog niet bekend.

'n HOESBREEF

Stichting Historische Sociëteit
Enschede – Lonneker
Nieuwsbrief voor SHSEL-contribuanten
www.shsel.nl

Redactie:

Ingrid Astrego, Javastraat 26,
7512 ZJ Enschede. (053) 431 72 89 of
astrego@kpnmail.nl

Secretariaat:

Kor Feringa, Krooshoopland 1,
7542 HZ Enschede, (053) 477 45 95
k.feringa@home.nl

'n Sliepsteen

Contribuanten ontvangen vier keer per jaar ons historisch blad 'n Sliepsteen.
Redactie: Geert Bekkering, (053) 430 06 91
of g.h.bekkering@home.nl

Onze documentatie is te raadplegen in Prismare, ruimte 1.07 Roomweg 167 maandag 10-12 uur vrijdag 14-16 uur. Contribuanten ontvangen ons kwartaalblad 'n Sliepsteen www.shsel.nl De SHSEL heeft een ANBI-beschikking, dus schenkingen zijn fiscaal aftrekbaar.

Laatste 'n Hoesbrief op papier

▶ De papieren 'n Hoesbrief houdt op te bestaan. Al zijn we een Historische Sociëteit, de moderne tijd gaat niet aan ons voorbij en in 2017 bezorgt de SHSEL haar nieuwsbrieven alleen nog digitaal. Dat scheelt inkt en papier en een hoop (vrijwillers)werk. Voor zover u dat nog niet hebt gedaan: u kunt zich voor de digitale 'n Hoesbrief aanmelden op hoesmail@shsel.nl.

Lessen uit de politieke geschiedenis van Enschede

In Enschede koos in 1935 11,5% van de kiezers voor een stem op de NSB. Veel arbeiders die door werkloosheid en armoede geteisterd werden in 'de Grote crisis' vielen voor het perspectief in Duitsland, waar Hitler voor werk en 'zelfrespect' zorgde. Landelijk was het percentage overigens 7,9% voor de NSB. In 1937 bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer viel het percentage terug naar 5,1%, om in 1939 bij de verkiezingen voor de Provinciale Staten weer op te lopen naar 11,3%. Ook in dat jaar was de werkgelegenheid in de textiel teruggevallen na een paar jaren met sterke groei. Kort door de bocht geformuleerd kun je zeggen dat Enschede deels koos vanuit ontevredenheid en angst voor de toekomst. 'Laten we het maar eens proberen met een sterke man die een andere, betere wereld voorspiegelt'. Letterlijk ver van ons verwijderd. Niet in onze directe omgeving.

En... de hoge score voor de NSB had ook te maken met de buurtgenoot uit Usselo die als NSB-kandidaat daar veel stemmen trok. De onvrede van een deel van de textielarbeiders in Enschede vertaalde zich in stemmen op de partij die een 'sterke man' naar voren schoof. Die het allemaal wel zal fiksen. Vanuit historisch perspectief is het interessant te zien wat er nu gebeurt.

In Hitlers 'Mein Kampf' was de kern van de boodschap geschreven op een toon van gerechtvaardigde verontwaardiging en die toon was zo sterk, dat iedereen die niet hetzelfde vond als de schrijver aan de verkeerde kant van de geschiedenis werd gepositioneerd. Het woord 'Volk' werd overal en in elk verband gebruikt. Hitler was de 'volkskanselier'. En sprak over Volksgemeinschaft,

volksfremd, Volksfest, volksentstammt, etc.

De boodschap was dat hij afkomstig was uit het Volk. Daarmee werden 'de anderen' als het ware afgeserveerd en sommige groepen in het bijzonder. Bewust tegenstellingen aanzetten en groepen tegen elkaar opzetten, 'Vijanden van het Volk' creëren. Nooit kiezen we bij een sportvereniging, een oudercommissie, een wijkraad of een club als de SHSEL waar we lid van zijn, bewust een bestuurslid dat altijd provokeert. Iemand die een rancuneuze ruziemaker is, groepen leden beledigt of liegt of de waarheid verdraait. Iemand die degene die hem/haar niet openlijk steunt wegzet als vijand van onze club die er uit gegooid moet worden! We beleven nu dat door iemand die zegt namens 'het volk' te spreken onze rechtsstaat ter discussie wordt gesteld en feitelijk de bijl aan de fundamenten van onze democratie wordt gelegd. Ik ben van een generatie die heeft geleerd dat juist de zwaksten en minst geletterden in de wereld de bescherming van de rechtsstaat nodig hebben. De slimmeriken en rijken redden zichzelf meestal wel. Een historische sociëteit die zich druk maakt over het beschermen van waardevolle historische elementen moet ook dit deel van de geschiedenis zichtbaar maken om onze kernwaarden te beschermen. Wij zijn ook het Volk.

Tot slot: iedereen veel wijsheid gewenst in het komende jaar!

Dick Buursink,
voorzitter

Secretaris gezocht

▶ Het bestuur van de SHSEL zoekt een secretaris. Kor Feringa stopt na twee termijnen met het secretariaatswerk, dat hij buitengewoon consciëntieus en effectief heeft verricht. Het secretariaat is een interessante plek voor wie wil bijdragen aan het behoud van het karakteristieke van Enschede en het vastleggen van zijn geschiedenis. Het bestuur hoopt dan

ook dat er onder de lezers van 'n Hoesbrief mensen zijn die hun steentje willen bijdragen. Of iemand weten die we zouden kunnen benaderen. Het bestuur vergadert zo'n acht keer per jaar.

Inlichtingen bij voorzitter Dick Buursink, (053) 478 25 20 of Kor Feringa, tel. (053) 477 459 5.

Thema-avond over midwintertradities

► Op de thema-avond van vrijdag 16 december gaat het traditiegetrouw over de midwinterfeesten. Jan Bark van museum 'In de zevende hemel' in Apeldoorn vertelt over de tradities van de Adventstijd tot Driekoningen. Hij gaat daarbij uit van de voorchristelijke feesten en vertelt over de verschillen en overeenkomsten in West-Europa tussen al die feesten. Jan Bark brengt naast foto's ook expositiemateriaal uit zijn museum mee. De thema-avond wordt gehouden in het Enschede's Odd-Fellowhuis, Nicolaas Beetsstraat 44. Aanvang: 20.00 uur.

Nieuw leven PR-commissie

► Hoera, de SHSEL heeft weer een PR-commissie. Heel belangrijk voor een organisatie als de onze die voortdurend nieuwe contribuanten moet krijgen om haar draagvlak te behouden en liefst te vergroten. Coördinator is opnieuw Ben Broen en de leden zijn Henk Dikken, Bart Janssen en Margien Veldhuizen. De PR-commissie staat met de SHSEL-kraam vol Sliepstenen en boeken op alle evenementen waar contribuanten geworven kunnen worden. Wie van zo'n evenement hoort, geef dat s.v.p. door aan Ben Broen, 06 835 30 607.

Filmpje Wesselerbrink

► Naar aanleiding van de plaatsing van een markesteen in de Wesselerbrink heeft TVEnschedeFM een reportage gemaakt over de geschiedenis van de wijk. toegespitst op de voormalige boerderijen en markestenen: <https://www.youtube.com/watch?v=1WWBljgBjfg>.

Het bestuur van de
Historische Sociëteit
Enschede-Lonneker wenst u
allen prettige kerstdagen en
een historisch 2017!

Contactpersonen commissies

► Binnenstadcommissie

Fons Kleinherenbrink (053) 435 12 69
Email: fonskleinherenbrink@home.nl

► Boerderijcommissie

Jan Goolkate (053) 435 90 44
Email: goolkatejan@home.nl

► Documentatiecentrum

Kor Feringa (053) 477 45 95
Email: k.feringa@home.nl

► Foto- en verhalencommissie

Wil Metselaar (053) 433 82 47
Email: fotoverhalen@shsel.nl

► Monumentencommissie

Joop Veger, (053) 789 01 18
Email: joop_veger@hotmail.com

► Loakstenen- en begraafplaatscommissie

Harry van der Sleen (053) 852 24 94
Email: loakstenencom@shsel.nl

► PR-commissie

Ben Broen, 06 835 30 607
Email: jannieenbennie@hotmail.com

► Redactie 'n Sliepsteen

Geert Bekkering (053) 430 06 91
Email: g.h.bekkering@home.nl

► Historische Kring Glanerbrug

Joop Kwakman (053) 461 38 53
Email: j_kwakman@hotmail.com

► ICT

Tjibbe Knol Email: beheer@shsel.nl

Materiaal gezocht over Muziekvereniging Excelsior-Lonneker

Muziekvereniging Excelsior-Lonneker bestaat op 18 maart 2018 honderd jaar. In die eeuw heeft Excelsior muzikale bijdragen geleverd aan zo'n beetje alle maatschappelijke gebeurtenissen en festiviteiten in het dorp.

De jubileumcommissie wil in het jubileumjaar graag een geschiedenis publiceren van de honderdjarige club, die voortkomt uit de de R.K. Werklieden Vereniging en de Parochie St. Jacobus de Meerdere in Lonneker. Hiervoor zoekt zij historisch materiaal (foto's, verhalen, krantenartikelen etc.) vooral uit de vroegste jaren van de vereniging. Historisch materiaal zou eveneens als bewijsmateriaal kunnen dienen voor het feit dat Excelsior inderdaad is opgericht op 18 maart 1918. Het ontbreekt de vereniging aan officiële oprichtingspapieren en historisch bewijs is nodig voor een tweede wens van de jubileumcommissie: een verzoek doen tot toekenning van de Koninklijke Erepennig.

Wie informatie of materiaal heeft, graag contact opnemen met de penningmeester van Excelsior, Carol van Ojik, (053) 435 25 21 of 06 203 91 468, email: cfvanojik@kpnmail.nl.

'n Sliepsteen in het buitenland wordt duurder

► Abonnees op 'n Sliepsteen die in het buitenland wonen, betaalden tot nu toe even veel als inwoners van Nederland. De portokosten zijn nu al hoger dan de kosten van het abonnement en stijgen nog verder en dat is niet langer houdbaar. Daarom heeft het bestuur van de SHSEL besloten om de bijdrage voor abonnees die buiten Nederland wonen te verhogen naar 25 euro. Voor wie 'n Sliepsteen in Nederland krijgt, blijft de bijdrage 14,50 euro. Contribuanten krijgen ook de maandelijkse digitale nieuwsbrief 'n Hoesbreef en kunnen meedoen aan alle activiteiten van de SHSEL.

▲ Platvoet op het voormalige emplacement Enschede Zuid in 1957.

Bron: Platvoet

Brandstof in vier generaties

► Een bekende naam in Enschede: Platvoet. Albert Platvoet heeft nu beschreven hoe zijn overgrootvader begon als kastelein en ondernemer in brandstoffen, droog paardenvlees, puik Friesche Jammen, aardappelen en groene zeep. Geleidelijk specialiseerden hij en zijn opvolgers zich in brandstoffen. Soms samen met andere ondernemers, uiteindelijk als groot bedrijf aan het Zuiderspoor. Albert heeft fraaie oude foto's, schilderijen en tekeningen opgeduikeld en beschrijft ondertussen hoe de maatschappij verandert. Uiteindelijk gaat Nederland over op gas en komen er

alsmaar meer auto's.

Dit is een zeldzaam boek over een industrie, waarover op deze manier nog niet is geschreven.

Hoewel Albert het boek schreef voor een kleine kring familie en bekenden, wil hij eventueel een beperkte herdruk verzorgen bij voldoende belangstelling. Wie daarvoor interesse heeft, kan doorgeven aan Albert Platvoet, graag per email ap@platvoet.info, anders op (053) 4314861. Het boek is op zaterdag- en woensdagmiddag in te zien in de treinenkelder van modelbouwwinkel Pijp-lines in de Pijpenstraat en bij de SHSEL in Prismare.

Indische Buurten

► Bijna elke stad heeft zijn 'Indische buurt', met straatnamen die verwijzen naar het toenmalig Oost- en/of West-Indië. 'Onze Indische Buurten' is een programma - onder de vlag van de Stichting Geschiedenis, Erfgoed en Onderwijs - dat deze buurten in kaart wil brengen. Het programma bestaat uit een website, Facebookpagina, community-art, educatieve producten, materiaal voor het onderwijs, een boek en een overzichtstentoonstelling met symposium.

Om vooraf de haalbaarheid van en behoefte aan het programma te toetsen, vraagt de stichting aan betrokkenen bij deze buurten om op <https://goo.gl/forms/lu5zltkBsspt7BTB3> een korte vragenlijst te beantwoorden. Onder de deelnemers wordt het boek over Onze Indische Buurten verloot dat eind 2017 verschijnt.

Zie ook www.indischebuurten.nl.

Boekenmarkt

► De Historische Sociëteit heeft de laatste tijd nogal wat boeken van leden ontvangen. Veel daarvan zijn al in onze bibliotheek aanwezig. Het zou jammer zijn om de dubbele boeken met het oud papier nee te geven en daarom wordt er in het voorjaar weer een boekenmarkt gehouden. Er zijn nog wel meer boeken nodig, bij voorkeur natuurlijk over Enschede of Twente. Dus als u nog boeken kunt missen, breng die dan op maandagochtend of vrijdagmiddag brengen naar onze ruimte in Prismare (atelier 2). Als dat niet lukt, dan haalt Ben Broen ze bij u op. Hij is te bereiken op 06 835 30 607.

Religieuze bouwkunst

► Het boek 'Een halve eeuw religieuze bouwkunst' over het werk van architecten J.O.H. en J.H. Sluijmer is snel vrijwel uitverkocht. J.H. Sluijmer is in Enschede geboren en was onder meer (mede)

verantwoordelijk voor het ontwerp van de Jacobuskerk op de Oude Markt. Enkele exemplaren van het boek zijn nog verkrijgbaar bij Wim Everink, tel. 0541 522 786. De prijs is 10 euro.